Çırak Kaydında Hizmet Tespiti

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu	08.04.2026	Bozma

ESAS NO	KARAR NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2025/254	2026/222	506 SK 3/II-B, 506 SK 79/10, 2089 SK 4-5-16, 5510 geç. 7, HMK 371

ÖZET

Davacı 1979-1984 arası halı atölyesindeki çalışmasının tespitini istemiş, mahkeme 1530 günü kabul etmiştir. İlk işe giriş bildirgesi çırak olarak verildiğinden 10. HD çıraklık statüsünün araştırılması için bozmuş, direnilmiştir. HGK, statü araştırılmadan direnilmesini doğru bulmayarak bozmuştur.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/cirak-bildirgesi-hizmet-tespiti-arastirma-hgk-2026-222/ →

Karar metni

Yargıtay Karar Arama sisteminde yayımlandığı hâliyle, değiştirilmeden aktarılmıştır. Taraf adları kaynakta anonimdir.

Hukuk Genel Kurulu 2025/254 E. , 2026/222 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ :İş Mahkemesi

SAYISI : 2023/747 E., 2024/185 K.

ÖZEL DAİRE KARARI : Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 05.07.2023 tarihli ve

2023/6380 Esas, 2023/7541 Karar sayılı BOZMA kararı

Taraflar arasındaki hizmet tespiti davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın fer'î müdahil Sosyal Güvenlik Kurumu vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı fer'î müdahil Sosyal Güvenlik Kurumu vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı fer'î müdahil Sosyal Güvenlik Kurumu vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili; müvekkilinin davalı işveren yanında 01.02.1979-31.01.1984 tarihleri arasında ayda 30 gün çalıştığını ancak çalışmasının Kuruma eksik bildirildiğini ileri sürerek Kuruma bildirilen süreler dışında 01.02.1979-31.01.1984 tarihleri arasında ayda 30 gün üzerinden asgari ücret ile çalıştığının tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

1. Davalı ... Halıcılık Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (... Halıcılık A.Ş.) usulüne uygun tebligata rağmen davaya cevap vermemiştir.

2. Fer'î müdahil Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK/Kurum) vekili; hak düşürücü sürenin geçtiğini, Kurum kayıtları ile çelişen tanık beyanlarının dikkate alınmaması gerektiğini belirterek davanın reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 01.04.2021 tarihli ve 2018/142 Esas, 2021/124 Karar sayılı kararı ile; toplanan deliller, özellikle davalı işyerinin sigortalı çalışanı olan taraf tanıkları ile resen belirlenen bordro tanıklarının beyanları birlikte değerlendirildiğinde, davacının işe başlama tarihinin 01.11.1979 olduğu, 01.11.1979-31.01.1984 tarihleri arasında 1530 gün asgari ücretle çalıştığının ispatlandığı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, davacının davalı şirkete ait ... sicil numaralı işyerinde Kurum taban ücretleri altında kalmaksızın asgari ücretle 01.11.1979-31.01.1984 tarihleri arasında 1530 gün çalıştığının tespitine, fazlaya ilişkin tespit talebinin reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar
İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde fer'î müdahil Kurum vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 22.03.2023 tarihli ve 2021/1516 Esas, 2023/786 Karar sayılı kararı ile; İlk Derece Mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle fer'î müdahil Kurum vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde fer'î müdahil Kurum vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; "...Somut olayda, yukarıdaki açıklamalar kapsamında yeterli araştırma yapılmadığı, davacıya ait olduğu anlaşılan 06.11.1979 tarihli ilk işe giriş bildirgesi incelendiğinde "Çırak" olarak bildirgenin verildiği anlaşılmıştır.

Mahkemece yapılacak iş; davacının hizmet tespitini talep ettiği dönem yönünden, davacının tespit istediği tarihte 16 yaşında olduğu görülmekle, davacının resmi kayıtlara ve beyanlara göre çıraklık statüsü sabit olup olmadığı yukarıda yapılan açıklamalar ışığında araştırılmalı ve varılacak sonuca göre karar verilmelidir..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; tanıkların beyanlarına göre davacının çırak olarak değil, üretime katkı sağlayan işçi olarak çalıştığı sabit olup bozma kararı öncesinde bu konuda yeterli araştırma yapıldığı gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde fer'î müdahil Kurum vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Fer'î müdahil Kurum vekili; Kurum kayıtlarının aksinin yazılı delillerle ispatlanması gerektiğini, çalışmanın kesintisiz olduğunun kabulü noktasında kararın eksik araştırmaya dayandığını, talep edilen dönemin hak düşürücü süreye uğradığını, ayrıca Kurum aleyhine yargılama gideri ile vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğini belirterek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; somut olay bakımından ... doğumlu davacının hizmet tespitini talep ettiği dönem yönünden davalı işyerinde geçen çalışmasının çıraklık statüsünde olup olmadığı konusunda mahkemece yapılan araştırmanın yeterli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun (5510 sayılı Kanun) geçici 7/1. maddesi.
2. Mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun (506 sayılı Kanun) 2, 3, 6, 79/10. maddeleri.

3. Mülga 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu'nun (2089 sayılı Kanun) 4, 5, 16... . maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun geçici 7. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "Bu Kanunun yürürlük tarihine kadar 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı, 2/9/1971 tarihli ve 1479 sayılı, 17/10/1983 tarihli ve 2925 sayılı, bu Kanunla mülga 17/10/1983 tarihli ve 2926 sayılı, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı kanunlar ile 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine göre sandıklara tabi sigortalılık başlangıçları ile hizmet süreleri, fiilî hizmet süresi zammı, itibarî hizmet süreleri, borçlandırılan ve ihya edilen süreler ve sigortalılık süreleri tabi oldukları kanun hükümlerine göre değerlendirilir" şeklindeki düzenlemeye göre davanın yasal dayanağı mülga 506 sayılı Kanun'dur.

2. Mülga 506 sayılı Kanun'un 79. maddesinin 10. fıkrasında "Yönetmelikle tespit edilen belgeleri işveren tarafından verilmeyen veya çalıştıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar, çalıştıklarını hizmetlerinin geçtiği yılın sonundan başlayarak 5 yıl içerisinde mahkemeye başvurarak alacakları ilam ile ispatlayabilirlerse, bunların mahkeme kararında belirtilen aylık kazanç toplamları ile prim ödeme gün sayıları nazara alınır" hükmü bulunmaktadır.

3. Mülga 506 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre sigortalılık niteliği, hizmet akdinin kurulması ve 6. madde gereğince çalışmaya başlanması ile kazanılır. Aynı Kanun'un "Sigortalı sayılmıyanlar" başlıklı 3/II-B maddesinde; "Özel kanunda tarifi ve nitelikleri belirtilen çıraklar hakkında, çıraklık devresi sayılan süre içinde analık, malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile bu kanunun 35 inci maddesi hükümleri uygulanmaz" düzenlemesine yer verilmiştir.

4. Dava konusu yapılan dönemde 05.07.1977 tarihinde yürürlüğe giren 2089 sayılı Kanun yürürlükte olduğundan çıraklık ilişkisi, çıraklık sözleşmesini düzenleyen 2089 sayılı Kanun'daki koşullar dikkate alınarak irdelenmelidir.

5. Atıf yapılan ve özel kanunlardan olan 2089 sayılı Kanun'un 4. maddesi çırağı; "Bu kanuna tabi bir sanatı, o sanat için düzenlenen teorik ve pratik öğrenim programına göre o iş yerinde öğrenmek amacı ile bir çıraklık sözleşmesi ile bir iş yeri sahibinin hizmetine giren kimse" olarak tanımlamıştır.

6. Aynı Kanun'un çırak olabilmek için gerekli olan nitelik ve şartların düzenlendiği 5. maddesinde;

"1. Çırak olabilmek için, aşağıdaki nitelikleri ve şartları taşımak gerekmektedir.

a) En az ilköğrenimini bitirmek,

b) 12 yaşından küçük 18 yaşından büyük olmamak,

c) Seçtiği sanatın gerektirdiği evsafı haiz olmak,

2. Bazı sanatlara alınacak çıraklarda aranacak en küçük yaşlarla en az öğrenim dereceleri Çıraklık Kurulunca tespit ve Milli Eğitim Bakanlığınca ilân olunur.

3. Çıraklık bir öğrenim dönemi olduğundan ilköğrenimini bitirmeyen ve fakat seçtiği sanatın gerektirdiği kabiliyetleri haız bulunan kimseler, mahalli çıraklık eğitimi komitesinin muvafakati ile çırak olarak alınır, ancak bu gibilerinin kalfalık imtihanına girebilmeleri için çıraklık süresince okur-yazar olmaları şarttır" şeklinde belirlenmiştir.
7. Yine 2089 sayılı Kanun'un 16. maddesi; "İş yeri sahibi veya temsilcisi çırak adayını çalıştırmaya

başlamadan önce velisi veya kanuni mümessili ile 3 örnek yazılı bir çıraklık sözleşmesi yapmaya mecburdur.

Çırağın sözleşme süresi içinde reşit olması halinde de çıraklık sözleşmesi devam eder.

Çıraklık sözleşmesinin birer örneği taraflara, bir örneği de ilgili teşkilata verilir" şeklinde düzenlenmiştir.

8. Ayrıca bahsi geçen Kanun'un 20. maddesi ile sözleşmenin bir örneğini mahalli Çıraklık Eğitimi Komitesine, derneğe kayıtlı ise ilgili derneğe veya odaya vermek ve sicil numarasını alarak sözleşmeye yazmak zorunda olduğu bildirilmiştir.

9. Bu hükümler çerçevesinde öncelikle bir kimseye çırak denebilmesi için o kimsenin durumunun Kanun'da belirtilen çıraklar hakkında yapılan tarife ve nitelendirmeye uyması gerekir.

10. Taraflar arasındaki ilişkinin niteliği belirlenirken, başka bir ifade ile davacının belirtilen devrede çırak olup olmadığına karar verilirken çalışma ilişkisinin varlığına bakılmalıdır.

11. Gerçekten de çıraklık sözleşmesinde akdi ilişkinin üstün niteliği çalışma olgusu değil sigortalıya bir meslek ve sanatın öğretilmesidir. Ancak çırak, işyerinde üretimle ilgili çalışmalara bilfiil katılıyor, meslek ve sanat eğitimi arka planda kalıyorsa bu durumda çıraklık ilişkisinden söz edilemeyecektir.

12. Nitekim Hukuk Genel Kurulunun 17.11.2022 tarihli ve 2021/10-554 Esas, 2022/1537 Karar ile 23.06.2020 tarihli ve 2016/21-1524 Esas, 2020/442 Karar sayılı kararlarında da aynı ilkeler benimsenmiştir.

13. Somut olayda davacı vekili müvekkilinin davalıya ait işyerinde 01.02.1979-31.01.1984 tarihleri arasında ayda 30 gün üzerinden çalıştığını ancak çalışmasının Kuruma eksik bildirildiğini ileri sürerek Kuruma bildirilen süreler dışında 01.02.1979-31.01.1984 tarihleri arasındaki hizmetinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir. Dosyadaki kayıt ve belgelerden, işyeri tescil bilgilerinden davalı işyerinde halı ve kilim imalatı yapıldığı, davacı hakkında davalı işveren tarafından düzenlenen ve Kurum kayıtlarına giren ilk işe giriş bildirgesinin "Çırak" olarak verildiği, ... doğum tarihli davacının tespit istediği tarihte 16 yaşında olduğu görülmekle davacının resmî kayıtlara ve beyanlara göre çıraklık statüsünün olup olmadığı yukarıda yapılan açıklamalar ışığında araştırılarak sonucuna göre karar verilmelidir.

14. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki hükümde direnilmesi doğru olmamıştır.

15. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Fer'î müdahil Kurum vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

Dosyanın HMK'nın 373. maddesinin 1. fıkrası uyarınca İlk Derece Mahkemesine, karardan bir örneğin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

08.04.2026 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.